

Sjim

Sjim loopt op straat en veegt zijn neus af met zijn mouw. Niemand hoeft te zien dat hij heeft gehuild. Zijn broers lachen als hij dat doet.

‘Dat heeft toch geen zin’, zeggen ze dan. ‘Dan kan je wel aan de gang blijven.’

‘Er komt een dag,’ heeft Sjoerd, zijn oudste broer, een keer gezegd, ‘dat jij niet meer huilt. Dat je schijt hebt aan de hele wereld.’ En zijn tweede broer Sjaak heeft toen geknikt.

Sjoerd en Sjaak houden van voetballen en rugby en taekwondo. Sjim oefent voor een piano optreden op school. Het is een moeilijk stuk, maar ‘t moet lukken. Dat zegt juffrouw Tjakkie ook, zijn lerares.

‘Oefenen, oefenen, oefenen. Niet te veel dromen. Je hebt talent en je bent gevoelig, maar je moet studeren!’ Ze heeft hem ook een notenschrift gegeven en uitgelegd waar elke noot op de balk hoort. Zo kan hij zijn eigen muziek schrijven. Als Sjim notenbalken ziet, met die stippen op en tussen de lijnen, moet hij altijd denken aan vogels zoals ze op de draden zitten van de tram. Dat zie je ook als je bij haar uit het raam kijkt.

Altijd als hij bij juffrouw Tjakkie is wordt de wereld fijn. Haar huis is vriendelijk en stil. Bovenop de piano ligt de kat te slapen en de grote palmboom die middenin de kamer staat maakt alles zacht van licht. De palm is zo groot dat Sjim met zijn handen niet bij de takken kan en al zo oud als juffrouw Tjakkie. Zij heeft hem altijd meegenomen, naar elk nieuw adres. Als ze nu zou verhuizen kan de palm niet meer naar buiten. Niet door de deur en niet door het raam. Ze gaat dus nooit meer weg. Sjim ziet dat hij ongemerkt naar haar huis gelopen is. Het is helemaal niet zijn lesdag, maar misschien mag hij wel bij haar oefenen.

Op het plein bij haar huis schijnt de zon zachtjes op de natte plekken. De markt is net geweest. Er liggen een paar dozen bij de grote eik, die in het midden staat. Ze zitten vol met gedeukt fruit, halfvolle zakjes patat en een verdwaalde kroket waar een hap van genomen is. En bloemen. Die zien er nog best goed uit, denkt Sjim. Die neem ik voor haar mee. De ramen van juffrouw Tjakkies huis spiegelen in de zon. Hij drukt op de bel en wacht. Hij weet dat het even kan duren, maar nu duurt het wel erg lang. Hij belt nog een keer en nog een keer.

Er gaat een raam open op de eerste verdieping.

‘Wie is daar?’ Sjim vindt het raar dat ze de deur niet open doet.

‘Mag ik komen oefenen?’

‘Nee Sjim. Ik moet koffers pakken. Morgen ga ik op reis.’

‘Waarheen?’

‘Naar Maria. In Lourdes, weet je wel?’ Met een klap gaat het raam weer dicht.

Juffrouw Tjakkie weg? Sjim laat de bloemen vallen en gaat op de stoep zitten. Naar Maria? Maria is de naam van het beeldje, waar zij altijd een kaars voor brandt.

Het is een vrouw met een wit hemd en een blauwe jas en een soort sluier. Juffrouw Tjakkie zegt altijd dat Maria haar helpt.

Sjim heeft wel eens gevraagd hoe ze dat doet, maar ze kon het niet goed uitleggen.

Waar ze dan woonde, had Sjim gevraagd.

‘Nergens’, had ze geantwoord ‘en overal. Ze woont in de hemel.’

‘Maar dan kunnen we haar toch niet zien’, had Sjim gezegd. ‘Was ze dan een God?’

‘Nee’, had juffrouw Tjakkie gezegd, ‘een God was ze niet, maar ze was wel de moeder van God.’

Sjim begreep het niet.

‘Als je een God was dan was je moeder toch ook een God?’

‘Maria niet, die was een gewoon mens. Ze leefde op aarde en was getrouwd met een gewone man en toen kreeg ze een kind van God.’ Juffrouw Tjakkies ogen lijken nat.

Hij vroeg door.

‘Niet van die gewone man?’

‘Nee, niet van Jozef. Zo heette die gewone man.’

‘Nooit ruzie?’

‘Nee’, zei juffrouw Tjakkie en had geglimlacht. ‘Nooit ruzie. En soms komt ze naar beneden. Zoals in Lourdes, daar is ze honderdvijftig jaar geleden verschenen.’

‘Verschenen?’ Sjim had er weer niets van begrepen.

‘Dan ziet iemand haar hangen in de lucht, in een boom of op een rots. Iemand die bijvoorbeeld heel ziek is. Die geeft ze dan troost.’

‘Troost?’ Zijn opa had het wel eens over een bakkie troost, als hij koffie dronk, maar hij had niet het idee dat Maria uit de hemel zou komen om koffie te schenken.

‘Troost’, zei juffrouw Tjakkie toen, ‘is net als pianospelen. Als ik dat doe voel ik me zo gelukkig dat de hemel open gaat.’ Ik ook, dacht Sjim. Maar ik kan alleen maar gelukkig worden als ik net zo mooi kan spelen als juffrouw Tjakkie. Dus ze moet hier zijn. Want ik wil gelukkig worden en schijnt hebben aan de hele wereld. Juffrouw Tjakkie had toen een lied gespeeld en gezongen. “Te Lourdes op de bergen” heette het. En na de les had ze hem muziek meegegeven, zodat hij het thuis kon oefenen. Hij had het wel geprobeerd, en zingen kon hij het wel, maar daar ook nog bij spelen was niet gelukt.

Hij staat op en belt weer aan, drie keer en lang.

‘Wanneer komt u weer terug?’

‘Volgende week, maar nu moet je me echt met rust laten.’ Het raam klapt dicht.

Hij gaat naar huis. Hij gaat het lied oefenen, het lied over Lourdes. En als hij dat dan volgende week kan zingen en spelen dan vindt juffrouw Tjakkie dat vast geweldig en die Maria doet hij er ook vast een plezier mee.

En heel misschien komt ze dan als verschijning en kan hij met haar praten, net als bij juffrouw Tjakkie. Die Maria heeft vast wel wat tips. Want helemaal zeker is hij niet over dat “aan alles schijnt hebben”. Sjim pakt de bloemen op en loopt in de richting van zijn huis. Zijn moeder zal er ook wel blij mee zijn. Ondertussen neuriet hij het lied en hij besluit om door het park te gaan, dat is korter. Er zijn nauwelijks mensen in het park ook al schijnt er nog steeds een lekker zonnetje. Zingend en zwaaiend met zijn bloemen loopt hij er snel door heen.

‘Hé, Mietje, heb je bloemetjes geplukt?’ Er valt een schaduw over Sjim heen en dan nog één. Zijn hart begint te bonzen. De schaduwen voegen zich samen. Als een muur aan elkaar vastgeklonken staan ze daar achter hem, zijn kwelgeesten. Hij zou zich om kunnen draaien en hard weglopen, maar zijn benen lijken wel vastgeplakt aan de grond.

‘Hoi Sjoerd’. ‘Sjims maag krimpt samen. Buiten weet hij nooit wat er gebeurt.

‘Ben jij een vreemde muis? Ja Sjaak. Het is een vreemde muis. Geen Schoutenmuis.

Vreemde muizen moeten uitgeroeid!’ Sjoerd pakt Sjim op en gooit hem op de grond. Sjaak trapt hem. Sjim houdt zijn handen met bloemen en al tegen zijn borst geklemd. Hij ligt schuin voorover, zijn ogen stijf dicht geknepen. “Heb schijnt aan de wereld”... “heb schijnt aan de wereld”..., heb schijnt aan...Hij herhaalt de vijf woorden in zijn hoofd tot het schoppen ophoudt en ze hem omdraaien.

Ze rukken de bloemen los en geven hem nog een laatste trap in zijn zij. Hij kan bijna niet meer ademen. Dan wordt het stil.

Pas na een tijdje durft hij zijn ogen open te doen. De bloemen liggen rondom geknakt en vertrapt op de stenen. De zon is achter een wolk gekropen. Hij probeert op te staan. Overal doet het pijn. Zo erg is het nog niet eerder geweest. Hij durft niet naar huis. Z’n moeder is er nog niet. Hij gaat terug. Misschien laat juffrouw Tjakkie hem nu wel binnen. Met zijn handen tegen zijn ribben

gedrukt loopt hij naar het plein en drukt op de bovenste bel van het huis met de spiegelende ramen. De deur gaat open.

‘Wie is daar?’ Juffrouw Tjakkie staat nu boven aan de trap.

‘Mag ik boven komen?’ roept Sjim.

‘Ben je er nou al weer? Nee, Ik kom wel naar beneden.’

Als ze hem ziet blijft ze staan.

‘Wat is er?’

‘Mag ik even bij u blijven? Ik durf niet naar huis.’

‘Sjim, Sjim. Ik heb je toch gezegd dat ik het te druk heb. Laat je me nu toch helemaal naar beneden komen?’

Sjim buigt kreunend voorover.

‘Een uurtje maar, dan is mijn moeder weer thuis.’

‘Ben je gevallen?’

‘Mijn broers,’ Sjim zegt het heel zacht, ‘ze doen het heel vaak.’

‘Wat doen ze dan?’ Juffrouw Tjakkie legt haar hand op zijn schouder.

‘Ze slaan me en schoppen. Het wordt steeds erger.’

‘Ben je niet te kleinzerig?’ Juffrouw Tjakkie schudt hem zachtjes heen en weer. ‘Niet zoveel huilen. Daar hebben grote broers een hekel aan.’

‘Het is niet daarom’, Sjim haalt zijn neus op.

‘Waarom dan? Niet weer huilen!’ Ze haalt een papieren prop uit haar zak en geeft hem die.

‘Omdat, omdat...’

‘Zeg het nou maar.’ Sjim drukt de prop tegen zijn ogen en dan zegt hij het.

‘Omdat me vader me vader niet is.’

‘Tja,’ juffrouw Tjakkie slaat haar armen over elkaar. ‘Moet je daarom nou huilen? Misschien heb jij wel een heel aardige vader.’ Sjim kijkt haar nu met grote ogen aan.

Daar had hij nooit aan gedacht. Een aardige vader helemaal voor hem alleen? Juffrouw Tjakkie draait zich half om op weg naar boven.

‘Laat die broers toch stikken. Jij bent sterk, want je hebt de gave der muziek.’ Ze begint de trap op te lopen. Dan draait ze zich nog één keer om.

‘Kop op, jongen. Wacht nou maar tot je moeder thuis is. Vergeet je de deur niet dicht te doen?’

Sjim doet de deur dicht en gaat op de stoep zitten. Tot de klok op het plein zes uur slaat.

Als hij thuis komt is er niemand. Hij loopt de trap op naar boven en in de badkamer doet hij zijn trui omhoog. Zijn ribben zijn dieproud, er zit zelfs een beetje bloed. Hij voelt er voorzichtig aan met zijn vingers en dan begint hij pas echt te huilen.

Sjim zit achter de piano en speelt. Eerst heeft hij met zijn linkerhand en daarna met zijn rechterhand geoefend. Nu probeert hij met beide handen te spelen. Het lukt aardig. Zijn ribben doen al niet meer zo’n pijn. Voorzichtig zingt hij mee.

‘Te Lourdes op de berregen verscheen in ehen grot

Vol glans en vol luister de moeder vahan God.’

Dat gaat nog een beetje moeilijk, maar bij het refrein gaat het al goed en uit volle borst zingt hij: Ave, ave ave Maria, ave ave ave marihia.

‘Wat ben jij nou aan het zingen?’ Sjoerd en Sjaak komen de kamer binnen.

Sjoerd gaat achter hem staan en kijkt naar de muziek.

‘Te Lourdes op de bergen. Leuk liedje.’ Sjaak geeft hem een zacht knietje tegen zijn ribben. Sjim buigt voorover van de pijn en schreeuwt.

‘Wat heb jij nou? Sjoerd en Sjaak trekken hun wenkbrauwen op. ‘Janken?’

Sjim schudt zijn hoofd, maar houdt zijn handen rond zijn middel geklemd. Sjoerd laat zijn broer opstaan en trekt zijn handen los. Dan tilt hij Sjims trui op.

‘Godverdomme’, zegt hij, ‘wie heeft dat gedaan. Ik denk de boze buurman, wat jij Sjaak?’

‘Nog één keer en dan pak ik ‘m.’ Sjaak maakt snel een paar boksbewegingen. Sjim blijft staan tot ze de kamer uit zijn.

Het is woensdag. Sjim heeft de hele week gestudeerd op het lied. Zijn lerares zal verrast zijn. In de verte ziet hij het plein. De markt is nog in volle gang en het is druk. Het is nog koud, maar niet echt. De lente hangt in de lucht, zou juffrouw Tjakkie zeggen. Bij haar hangt er altijd vanalles in de lucht. In gedachten ziet hij zichzelf in een witte jurk en een sluier op zijn hoofd. Zachtjes komt hij uit de lucht zweven en even blijven hangen tussen de bladeren van de palm. Dan zal hij zeggen dat hij de broer van Maria is die verschijnt om een mooi lied voor haar te spelen. Hij zal langzaam op de pianokruk zakken en de kat zal grote ogen opzetten en “welkom” zeggen. Ook katten kunnen dan praten en muizen. Sjim slikt en loopt gauw verder. Misschien is dat wel de oplossing. Dat je gewoon alles in de lucht laat hangen, want dat schijnt aan alles hebben werkt niet echt. Hij neuriet het lied en telt ondertussen de stenen van het plein. Als hij bij dertig is zal hij er zijn.

Een, twee...

‘En dat is drie.’ Hij voelt een tik op zijn achterhoofd. Hij draait zich niet om, maar steekt zijn armen in de lucht en loopt door. Iets harder, maar niet teveel.

‘Hang het in de lucht, hang het in de lucht,’ zegt hij telkens weer. Daar is de eerste marktstal al. Als hij tussen de mensen is draait hij zich om. Ze zijn weg. Heel in de verte ziet hij zijn broers staan, maar ze kijken niet eens meer naar hem. Sjim is verbaasd en dat is hij nog steeds als hij belt bij het huis van juffrouw Tjakkie.

Hij speelt en zingt het lied voor haar. Het gaat heel goed en telkens als ze bij het refrein zijn, zingt ze mee met een hoge trillende stem. Als het klaar is drinken ze limonade en eten koeken uit de trommel. Juffrouw Tjakkie vertelt over haar reis. Dat het erg mooi was en dat ze aan Maria gevraagd heeft goed aan Sjim te denken. Ze geeft hem een heel klein cadeautje. Het is blauw en er zit een ringetje aan.

‘Dat is Maria’, ze pakt een veiligheidsspeld en prikt het op zijn jas. ‘Als je deze medaille draagt ben je altijd veilig’.

Hij is er blij mee, maar als hij weer buiten is doet hij de medaille los en in zijn broekzak. Dat zal ook wel goed zijn.

Als hij thuis komt ziet hij dat de voordeur open staat. In de gang liggen scherven van glas. Het ruitje in de deur is kapot geslagen. Het is weer zover. Hij rent de trap op naar de slaapkamer van zijn moeder. Ze zit naast de verwarming in een onderjurk, haar ogen zijn groot, maar kijken niet echt.

‘Mamma?’ Sjim blijft op de drempel staan. Ze reageert niet.

‘Mamma!’ Sjim loopt naar haar toe. Haar gezicht vertrekt.

‘Weg, roept ze, weg. Niet doen, niet doen.’ Ze begint te klappertanden. Hij wil haar vasthouden en strelen, maar ze duwt hem steeds weg. Beneden, in de woonkamer, belt hij het nummer van de huisarts. Het staat met viltstift op de muur geschreven, maar hij kent het uit zijn hoofd.

Zijn moeder wordt vastgegespt op de brancard. Ze hebben haar een prik gegeven en nu ligt ze met haar ogen dicht. Sjim aait over haar arm en over haar gezicht, hij drukt een kus op haar wang.

De verplegers pakken de brancard en lopen ermee de trap af. Sjim loopt erachteraan, zijn handen in de zakken van zijn broek. Hij voelt de medaille en houdt hem stevig vast.

‘Wil je niet mee?’ De verpleger houdt de deur van de ambulance voor hem open.

Sjim schudt zijn hoofd. Hij weet dat dat geen zin heeft. Mamma slaapt toch de hele tijd.

‘Wie zorgt er dan voor jou?’

‘Maria’, zegt Sjim. De verpleger stapt in en zegt iets tegen de chauffeur. Ze rijden weg. Sjim zwaait.

De achterlichten van de ambulance zijn nog niet verdwenen of hij ziet zijn broers aankomen. Zeker honger van het pesten. Hij stopt zijn handen in zijn broekzak en voelt de medaille.

‘Wat kijk je woest’. Sjoerd en Sjaak zien het raampje en de glasscherven en zuchten.

‘Daarom zeker? Dan moeten we maar eens kijken wat er in de ijskast zit.’ Sjoerd loopt naar de keuken. ‘Sjaak. Timmer jij even een plankje voor dat raam. En die ouwe moet maar weer een nieuwe ruit regelen. En help jij ook eens even, stomme muis, het is allemaal jouw schuld.’

Sjim pakt een stoffer en blik en begint te vegen. Hij trilt van woede.

Een muis hebben ze hem weer genoemd, een stomme muis zelfs. Hij is niet stom. Zij zijn stom! Stommer dan het achtereind van een schijtvarken. Was hij maar een muis. Dan zouden ze hem nooit te pakken kunnen krijgen. Hij zou van gaatje naar plankje rennen tot ze totaal uitgeput waren van het rennen. Hij zou s’nachts op hun hoofd gaan zitten en aan hun haren trekken. Hij zou in hun onderbroek kruipen en in hun tenen bijten. Hij zou in hun ogen poepen, spugen op hun mond, zijn staart in hun neusgaten wringen. Hij zou ze zo bang maken dat ze nooit, nooit meer konden slapen.

‘We kunnen zelf wel bellen met de glaszetter.’ Sjim stem schiet omhoog. ‘Hij hoeft hier niet meer te komen.’ Zijn broers kijken hem aan, tuiten hun lippen en knikken hun hoofd alsof ze naar een muzieknummer luisteren.

‘Sjonge, sjonge, piep, piep’, zeggen ze, maar ze doen hem niks. Sjim veegt door. Hij ziet dat zijn beker kapot is. De scherf met “Sjim” er op stopt hij in zijn zak. “Schouten” veegt hij op en gooit hem in een vuilniszak. Opperuimd staat netjes. Dan pakt hij de stofzuiger en zuigt alle glassplinters weg.

‘Aan tafel’, roept Sjaak. Zwijgend eten ze de gebakken eieren met spek.

Daarna lopen zijn broers de trap op en komen weer naar beneden met een volle rugzak. Ze vertrekken zonder nog iets te zeggen.

Hij weet wel waar ze heen zijn. Kunnen ze mooi met zijn drieën potjes gaan vechten. Hij zou wel willen huilen, maar er komen geen tranen.

Hij ruimt de tafel leeg. Het is een vette afwas en overal zitten spetters. Hij maakt alles schoon tot het blinkt en nu snapt hij wel een beetje wat troost is. Als je de kraan laat huilen over de borden hoef je het zelf niet meer te doen. En eieren bakken kan hij zelf ook wel.

Sjim zit bij het bed van zijn moeder in het ziekenhuis. Mamma is wakker. Ze aait Sjim over zijn hoofd en kamt met haar vingers zijn haren.

‘Gaat het een beetje thuis? Zorgen je broers goed voor je?’ Sjim knikt. Hij vertelt haar over het lied en over Maria. En over Jozef, die niet de vader was van Maria’s zoon, maar wel voor hem zorgde. Mamma knikt. Er schittert iets in haar rechteroog, maar hij doet net of hij het niet ziet.

‘Maria was vast een lieve moeder, die heel erg van haar zoon hield.’ Ze geeft Sjim een kus op zijn hoofd.

‘Mamma’, Sjim gaat rechtop zitten. ‘Ik ben blij dat hij mijn vader niet is.’

Zijn moeder blijft stil. Dan zegt ze:

‘Wie zegt dat?’

‘Sjoerd en Sjaak.’ En jufvrouw Tjakkie, denkt Sjim, maar dat zegt hij maar niet. ‘Zij zijn wel blij met hem.’

‘Ja’, zegt zijn moeder ‘Omdat het hun vader is.’

‘Laat je hem daarom binnen? Omdat het hun vader is? Waarom laat je mijn vader dan niet binnen? Die slaat je vast niet.’

‘Nee’, mamma staart in de verte, ‘nee, die slaat mij niet.’

Ze laat zich onderuit zakken en trekt de spreid over zich heen.

‘Ik ben gauw weer thuis. Nu ga ik even slapen.’

Sjim denkt aan juffrouw Tjakkie. Hij hoopt dat het gauw weer woensdag is.

Dan staat hij op en neemt de medaille uit zijn zak. Hij legt hem op het nachtkastje bij zijn moeders bed.

Die nacht droomt Sjim dat de noten als kolibri's uit zijn handen vliegen. Zoals bij een goochelaar in het circus. Soms ontsnappen de vogels en beginnen boven zijn hoofd te krijzen, maar als hij zijn armen omhoog doet en als een dirigent de muziek begint te slaan komen ze terug en dansen over de toetsen, precies zoals hij het hun heeft geleerd. En dan ziet hij Maria. In haar lange blauwe mantel zweeft ze minutenlang boven de piano. Hij probeert haar te pakken, maar dat lukt niet. Ze gaat telkens een stukje hoger tot ze verdwenen is in de lucht. En dan ziet hij haar glimlach. Als een medaille wentelt die om zijn as en daalt neer op zijn hoofd. Die raakt hij nooit meer kwijt.